

سیدعلی مدنی

مبانی اقتصاد

تعادل بازار

سیدعلی مدنی زاده
پاییز ۱۴۰۰

نمای کلی درس

- Market Equilibrium
- Equilibrium Analysis
- Black Markets and Shadow Prices
- Competitive markets
- Short run and Long run analysis

چرا در آغاز شیوع کرونا، ماسک و الکل کمیاب شد، در حالی که قبلاً در داروخانه‌ها به میزان زیاد وجود داشت؟

چرا با کمیاب شدن ماسک و الکل، قیمت آن‌ها شدیداً افزایش پیدا کرد؟

ماسک موجود نیست
لطفاً سوال نفرمایید

چرا علی‌رغم تلاش دولت برای کنترل قیمت خودرو، در ماه‌های گذشته شاهد افزایش قیمت بوده‌ایم؟

ساختار بازار

- رقابت کامل:

- دروس عمومی

- رقابت انحصاری:

- ریاضی / فیزیک عمومی

- انحصار چندجانبه:

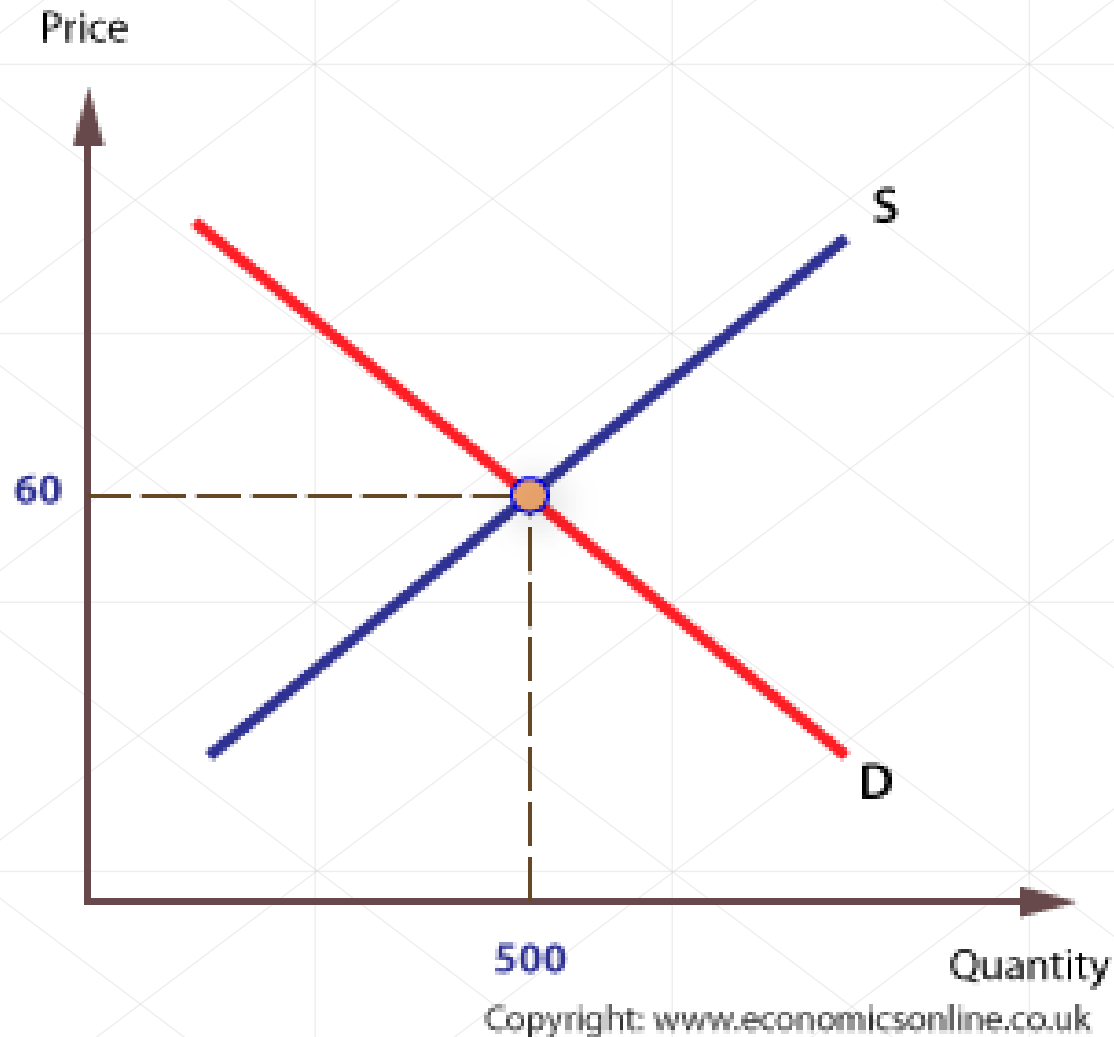
- اقتصاد خرد / اقتصادسنجی

- انحصاری:

- اقتصاد ایران / اقتصاد توسعه

➤ در این فصل از درس، بازارها را در حالت **رقابت کامل** تحلیل می کنیم.

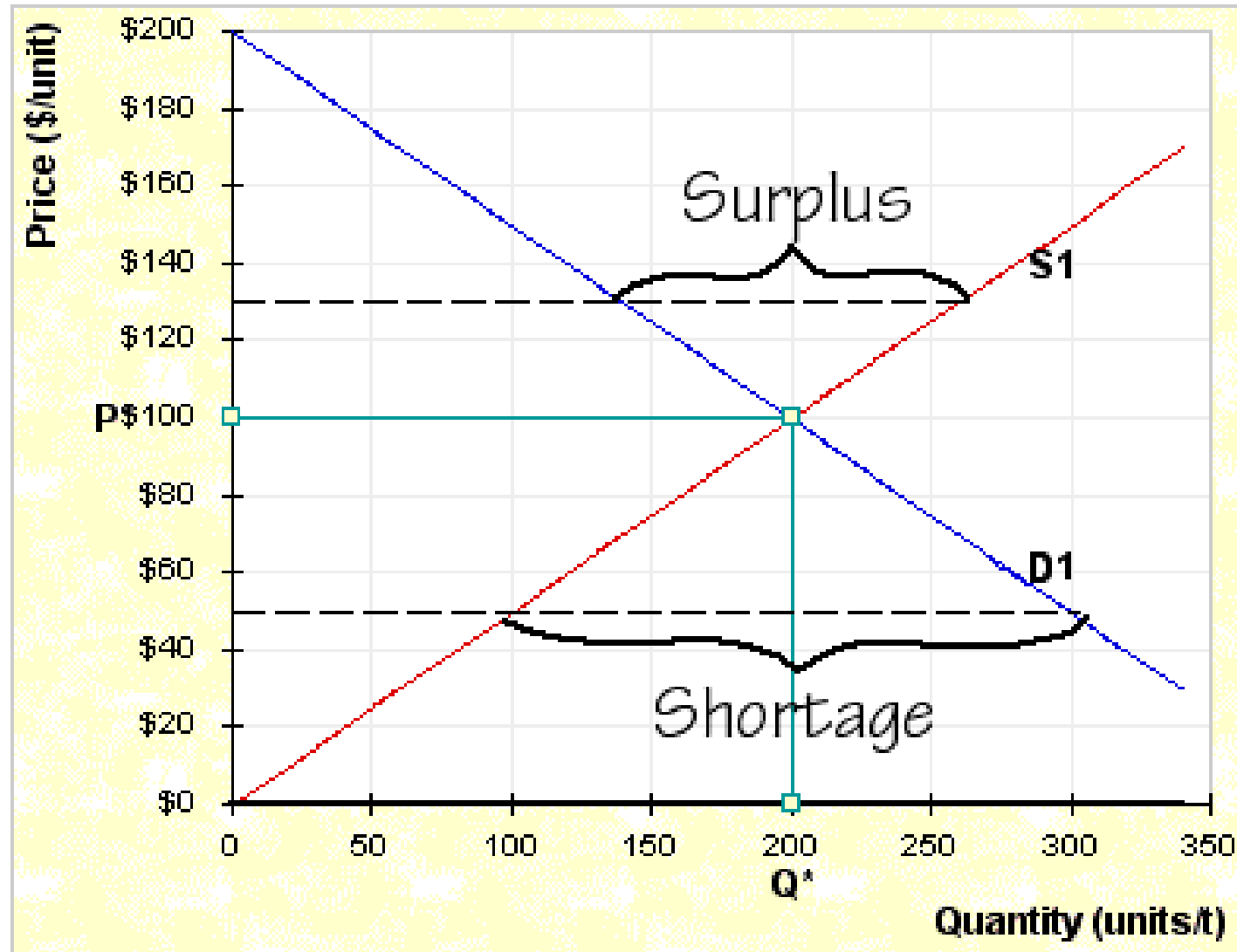
تعادل بازار (مفاهیم)

- تعریف تعادل
- ویژگی‌های اساسی تعادل: در تعادل
 - i. رفتار آحاد اقتصادی دارای **ثبات** است.
 - ii. هیچ یک از آحاد اقتصادی **انگیزه** **تغییر** رفتار ندارد
 - iii. تعادل، **پیامد فرآیندهایی دینامیک** است

• در نقطه تعادل هیچ تولیدکننده‌ای حاضر نیست با قیمت کمتر تولید کند و معامله کند و هیچ مصرف‌کننده‌ای حاضر نیست قیمت بالاتر بدهد و معامله کند.

ساز و کار رسیدن به تعادل

ساز و کار رسیدن به تعادل

• اگر قیمت بیشتر از قیمت تعادلی باشد، تولیدکننده‌ها بیشتر از مقدار تقاضا تولید می‌کنند و کالای مورد نظر در جامعه زیاد می‌شود، لذا مازاد عرضه به‌وجود می‌آید و فروشندگان مجبور است به قیمت کمتری آن را به فروش برسانند. ← **دست نامرئی**

• در تعادل بازار رقابت کامل: **رفاه نهایی = قیمت = هزینه نهایی**

• چرا کسی باید کمتر پرداخت کند؟ یا هزینه بیشتری متحمل شود؟

■ مثال:

- تاکسی‌های حرم
- اتوبوس تهران - اصفهان
- بلیط هواپیما
- بازار خودرو
- ترافیک شهری، قیمت بنزین، قیمت پارکینگها، قیمت تردد...
- ...

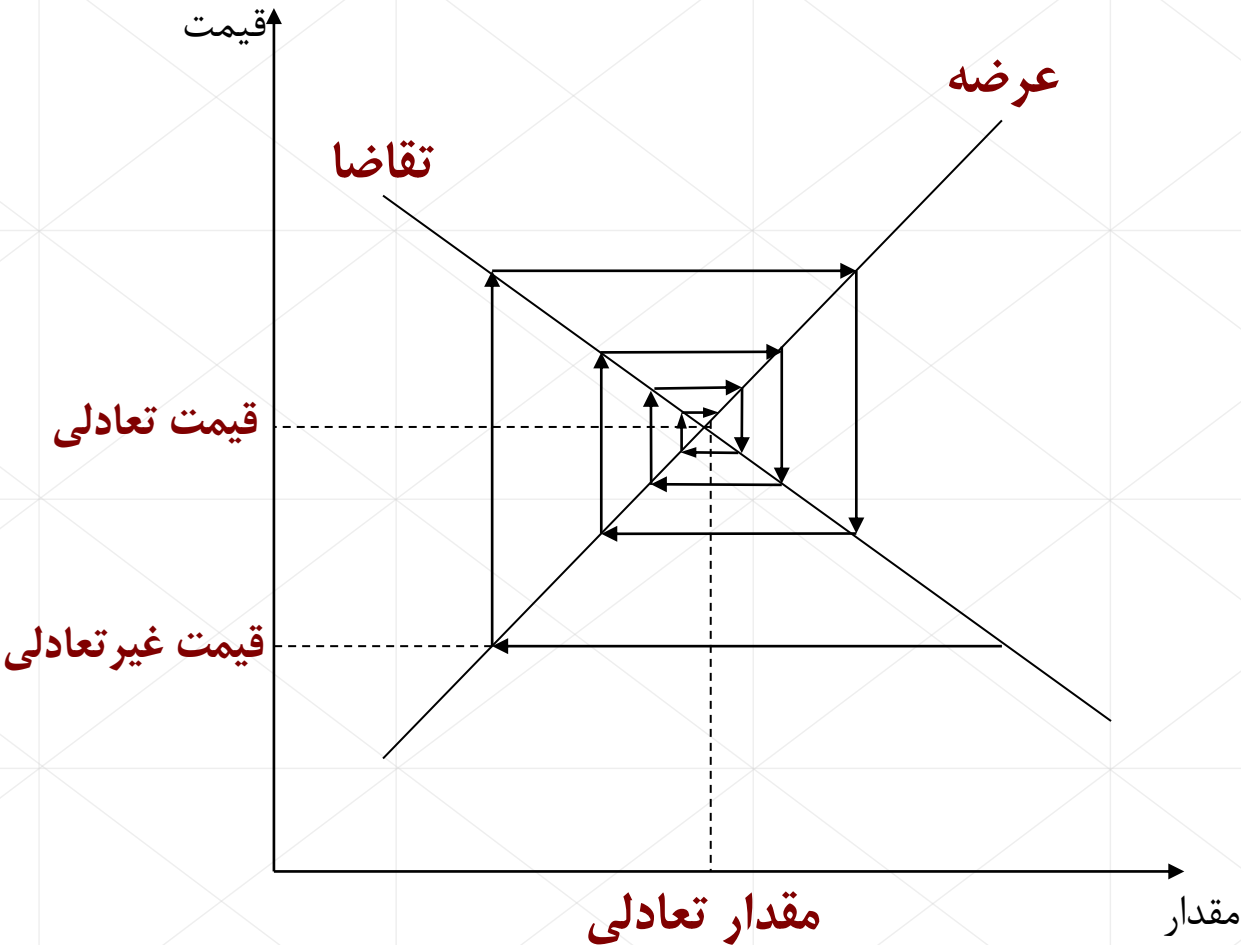
ساز و کار رسیدن به تعادل

- در صورتی که قیمتی غیر از قیمت تعادلی بر بازار حاکم باشد، واکنش خریداران و فروشندگان منجر به حرکت به سمت تعادل خواهد شد.

■ مثالهایی از عدم تعادل:

○ **مازاد عرضه** : عرضه گندم توسط کشاورزان (تعیین قیمت بالا برای خرید تضمینی)

○ **مازاد تقاضا** : خرید سکه توسط مردم در اواخر سال ۹۶ (تعیین قیمت پایین توسط بانک مرکزی) - فروش فوری محصولات کارخانه‌های خودروسازی (قیمت پایین تر از قیمت بازار)

تعادل بازار در مداخلات قیمتی

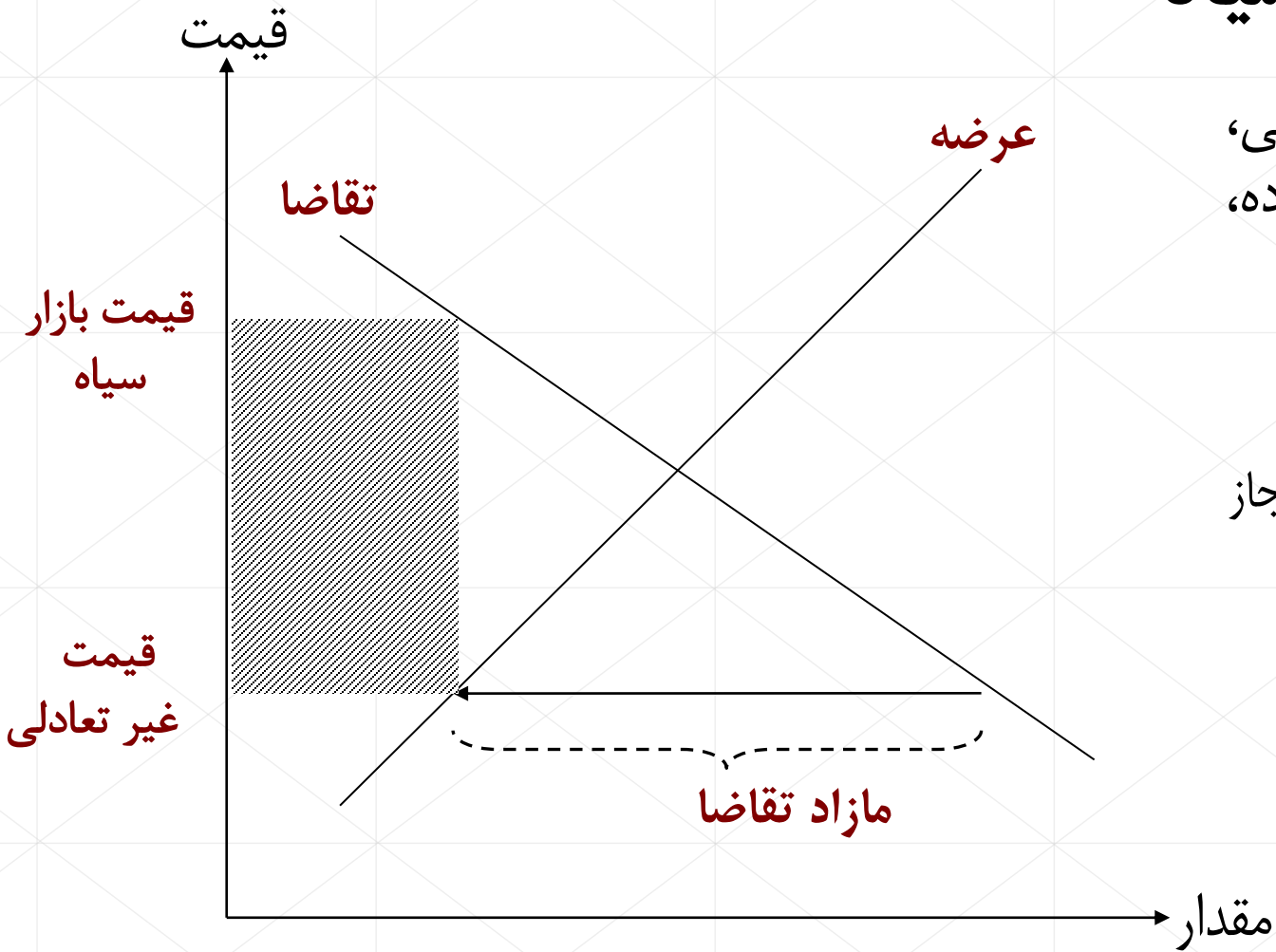
- اگر قیمت دستوری بازار پایین‌تر از قیمت تعادلی تعیین شود، برای تولیدکنندگان نمی‌صرفد که به اندازه تقاضای موجود در آن قیمت تولید کنند و کمبود عرضه داریم و صف تشکیل می‌شود!
 - در نتیجه عده‌ای از افراد که هزینه فرصتشان زیادتر است از تقاضایشان صرف نظر می‌کنند.
 - در مرحله بعدِ مازاد تقاضا ممکن است **بازار سیاه** تشکیل شود و همان کالا به قیمت بالاتر به فروش برسد.
 - در این صف، افراد هزینه زمان خود به علاوه آن قیمت تعیین شده را می‌پردازند و در واقع هیچ کمکی به جامعه نشده است و جامعه سودی از این تعیین قیمت دولت نمی‌برد.
-
- چرا فروش کوپن به وجود می‌آید؟
 - چرا بسیاری از بازارها در اقتصاد ما شکل نمی‌گیرد؟
 - بازارهای گمشده: Missing Markets

قیمت‌گذاری و شکل‌گیری بازار سیاه

نتیجه‌ی اعمال قیمت‌های پایین‌تر از قیمت تعادلی، تشکیل **بازار سیاه** خواهد بود. ناحیه هاشور خورده، درآمد بازار سیاه را نشان می‌دهد.

• مثال‌های بازار سیاه:

- تثبیت نرخ ارز و تشکیل بازار غیررسمی ارز
- سرکوب نرخ سود بانکی و شکل‌گیری مؤسسات غیرمجاز

اثرات قیمتگذاری

• قیمتگذاری چگونه بر زنجیره اثر میگذارد؟

• اثر بر تولید

• صف

• رانت

• فساد

• بی عدالتی و نابرابری

قیمت گذاری در بازارهای مختلف

- گاز
- بنزین و دیگر محصولات پالایشگاهی
- قیر
- پتروشیمی
- برق
- دارو
- فولاد
- معدن
- خودرو

- محصولات کشاورزی
- مواد غذایی
- حمل و نقل
- آموزش
- کتاب
- بازار ارز
- بازار پول و سرمایه
- بازار کار

نکته اصلی در بازارهای رقابتی

- فضای رقابتی به مانند فضای رقابت دوی است که از انرژی تولیدی دونده ها، جامعه استفاده می کند.
- **مثال:** در شرکت سامسونگ، گروهی از افراد از ۶ صبح تا ۶ عصر و گروهی دیگر از ۶ عصر تا ۶ صبح با تمام تلاش خود می کوشند تا از رقیبانشان عقب نمانند.

○ **سوال:** آیا این مسئله خوب است؟ اخلاقی است؟

- در بازار رقابتی است که تولید شکل می گیرد و تولید انجام می شود.
- اگر جلوی رقابت را به هر نحوی، از تعیین قیمت مصوب گرفته تا تعیین سقف قیمت و... بگیریم، جلوی این فضای رقابتی گرفته می شود.
- **مثال:** تعیین قیمت بلیط اتوبوس تهران - اصفهان باعث می شود کیفیت کم شود و یا تعیین قیمت پایین لپتاب باعث می شود که شرکتها هیچ هزینه ای صرف تولید بهتر آن نکنند.

قیمت و تعادل بازار

- چگونه قیمت‌ها منابع را تخصیص می‌دهند؟
 - چگونه قیمت‌ها اطلاعات را آشکار می‌کنند؟
- مثال: مرغ دولتی و آزاد

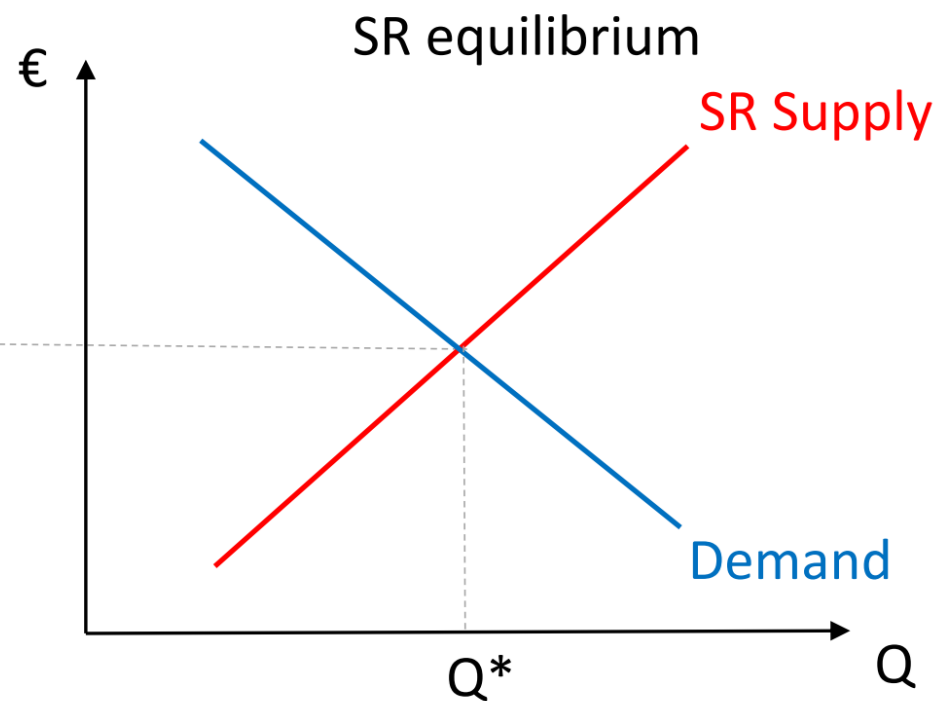
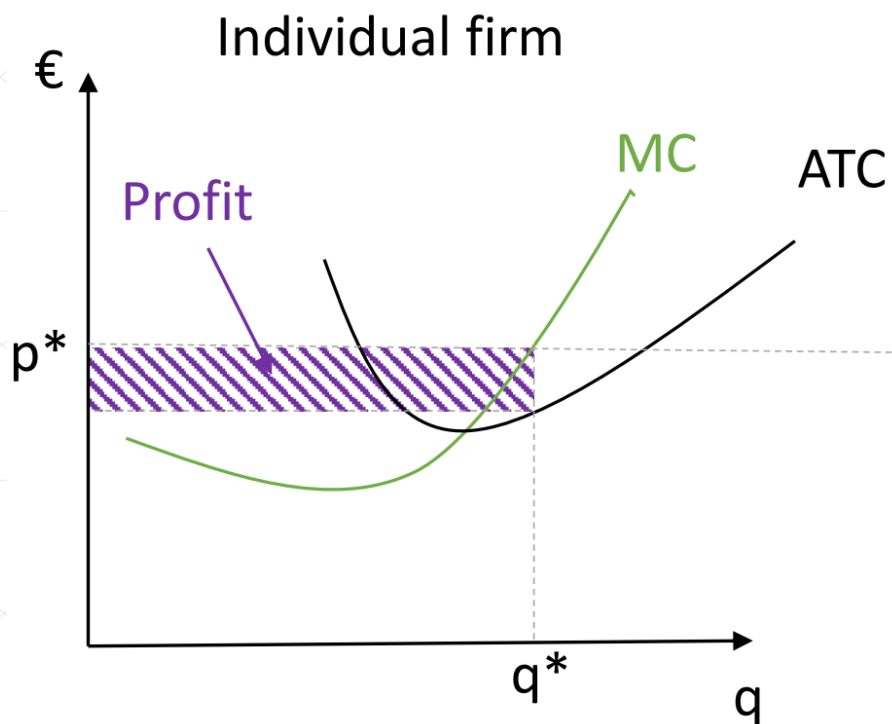

تعادل کوتاه مدت در بازار رقابت کامل

در بازار رقابت کامل در بلندمدت داریم:

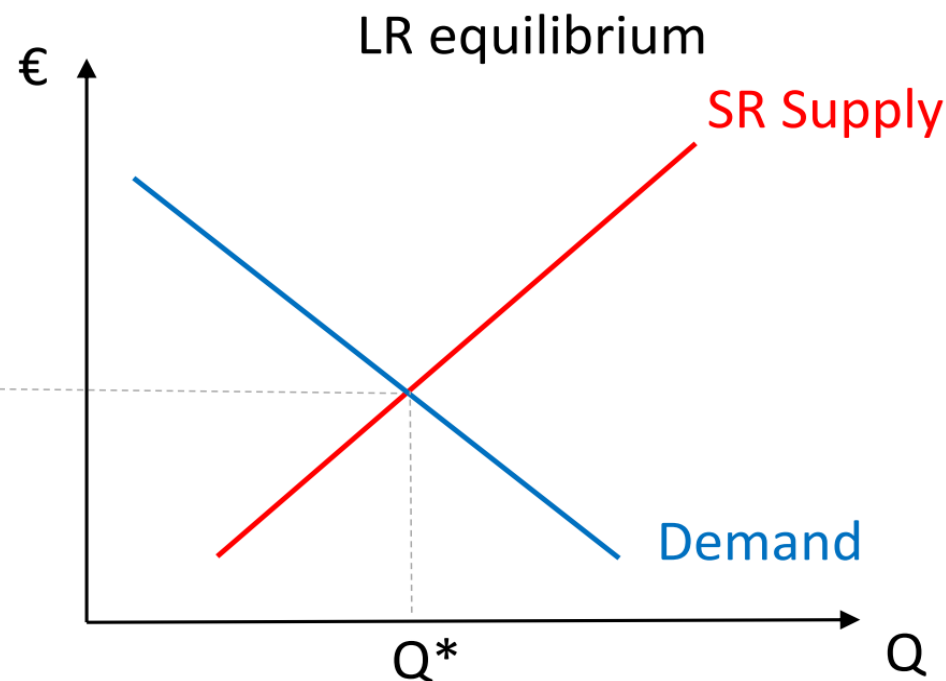
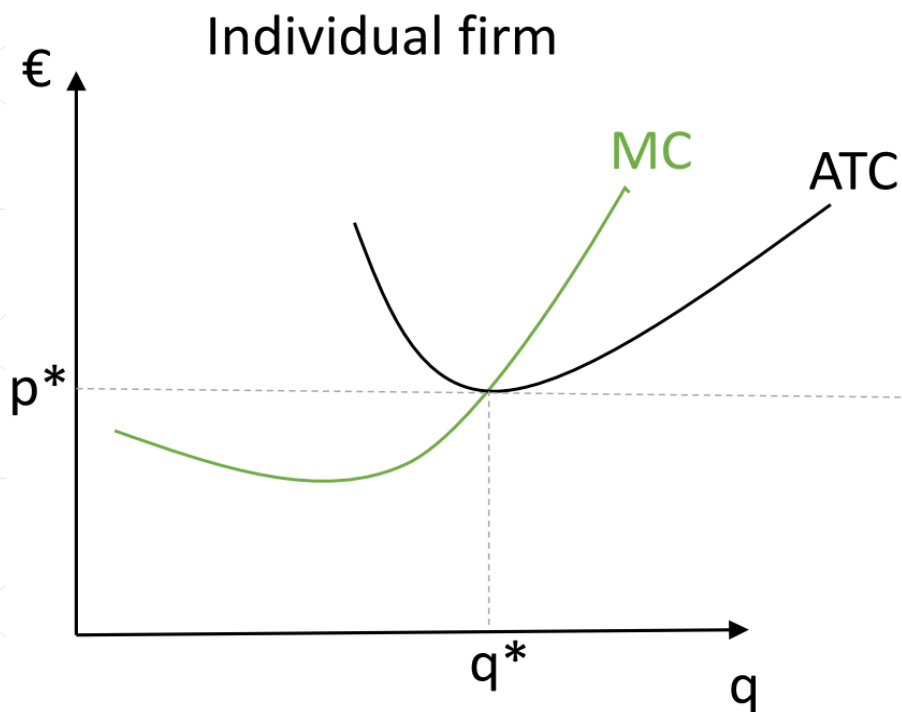
$$MC = P = \text{Min} \{AVC\}$$

چرا که اگر $P > AVC$ باشد، حاشیه سود مثبتی برای بنگاه‌ها ایجاد می‌شود و بنگاه‌های جدید برای کسب این سود، انگیزه ورود به بازار را پیدا می‌کنند.

تعادل کوتاه مدت در بازار رقابت کامل

- با ورود بنگاه‌های جدید به بازار، عرضه کل افزایش می‌یابد. در نتیجه قیمت کاهش می‌یابد تا به AVC برسد. پس در بلندمدت P بزرگ‌تر از AVC نخواهد بود. (مثال: تولید ماسک در ابتدای کرونا)
- تمرین: اگر $P < AVC$ شود چه اتفاقی می‌افتد؟

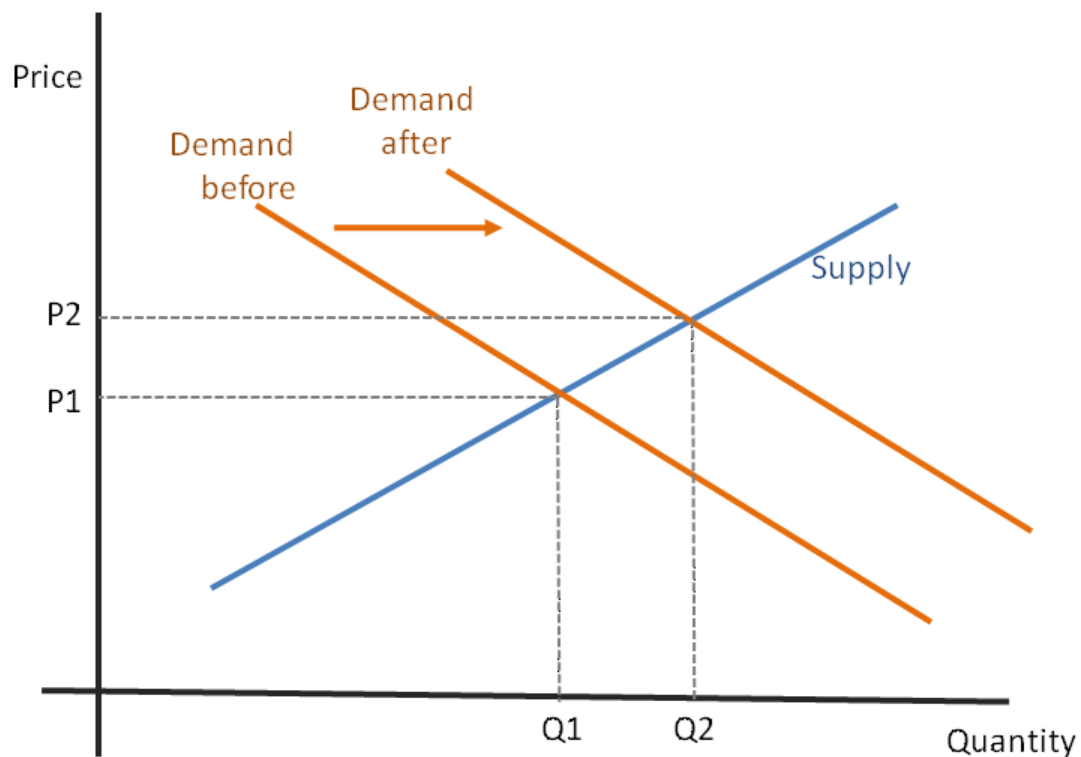
نکات کلیدی در خصوص تعادل

- بازار رقابتی: اگر کسی ارزان تر داد مردم از او میخرند و دیگران از بازار خارج میشوند. ولی نمیتواند بینهایت بفروشد. نمیتواند زیان بدهد.
- اگر قیمت پایین تر باشد افراد بیشتر میخرند ولی کسی نیست که تولید کند!!!
- زیان ایجاد شده جلوی سرمایه گذاری را میگیرد.
- ارزش ۴۲۰۰ و دارو و جو و گندم و مرغ و گوشت
- توضیح بیشتر مصرف کننده نهایی و تولید کننده نهایی
- مثال از حالت با تولید CRS و اینکه اگر قیمت از هزینه تمام شده کمتر باشد بنگاه خارج میشود.
- هزینه های ثابت بنگاه و مساله ورود و خروج
- در تعادل بلندمدت بنگاهها سود صفرند. اگر سودی باشد یک بنگاه جدید می آید.
- تعادل استاتیک و دینامیک: تعادل در واحد زمان تعریف میشود.

نکات کلیدی در خصوص تعادل

- نیروهای بازار: نیروهای متضاد، برعکس هم در حال کار هستند. طرف فروشندگان میخواهد قیمت را بالا برد و طرف متقاضیان میخواهد پایین بیاورد.
- تعادل خوب و بد ندارد. تعادل است. مانند تعادل در فیزیک. مقایسه با فشار اسمزی، تعادل در زودپز، سقوط بهمن و آمدن سیل.
- اگر نقطه تعادل را به هر دلیلی نمیپسندیم، با سیاستگذاری میتوانیم آنرا اصلاح کنیم. مبارزه با تعادل شکست در پی دارد.
- اگر نگران قشر فقیر جامعه هستیم، سیاستهای بازتوزیعی به صورت مناسبتری مساله را حل میکند.
- تعادل بازار بازی فقر-فقر یا همان فقر همگانی را به ثروت-ثروت یا همان ثروت همگانی تبدیل میکند. چرا که وقتی هر کسی کالا و خدمات خود را (حتی نیروی کار یا سرمایه) به قیمت مطلوبش فروخت، درآمدی دارد که میتواند در طرف تقاضا هزینه خرید کالا را پرداخت کند. اگر مردم ثروتمند شوند، طبیعتاً خودشان میتوانند خودرو بخرند، نیازی نیست در قیمت خودرو مداخله کنیم.

تغییرات در تعادل موجود در بازار

- جابجایی منحنی تقاضا
- افزایش درآمد
- تغییر قیمت کالای جانشین
- انتظارات
- تعداد خریداران
- ذائقه ها

• جابجایی منحنی یا حرکت روی منحنی؟؟؟

- افزایش درآمد قیمت ها را افزایش می دهد. چه عواملی روی مقدار این تغییر تاثیر گذارند؟
- هرچه کشش عرضه کمتر باشد: قیمت بیشتر تغییر می کند و میزان تولید کمتر افزایش می یابد.
- هرچه کشش تقاضا کمتر باشد: قیمت بیشتر عوض می شود و میزان تولید کمتر تغییر می یابد.

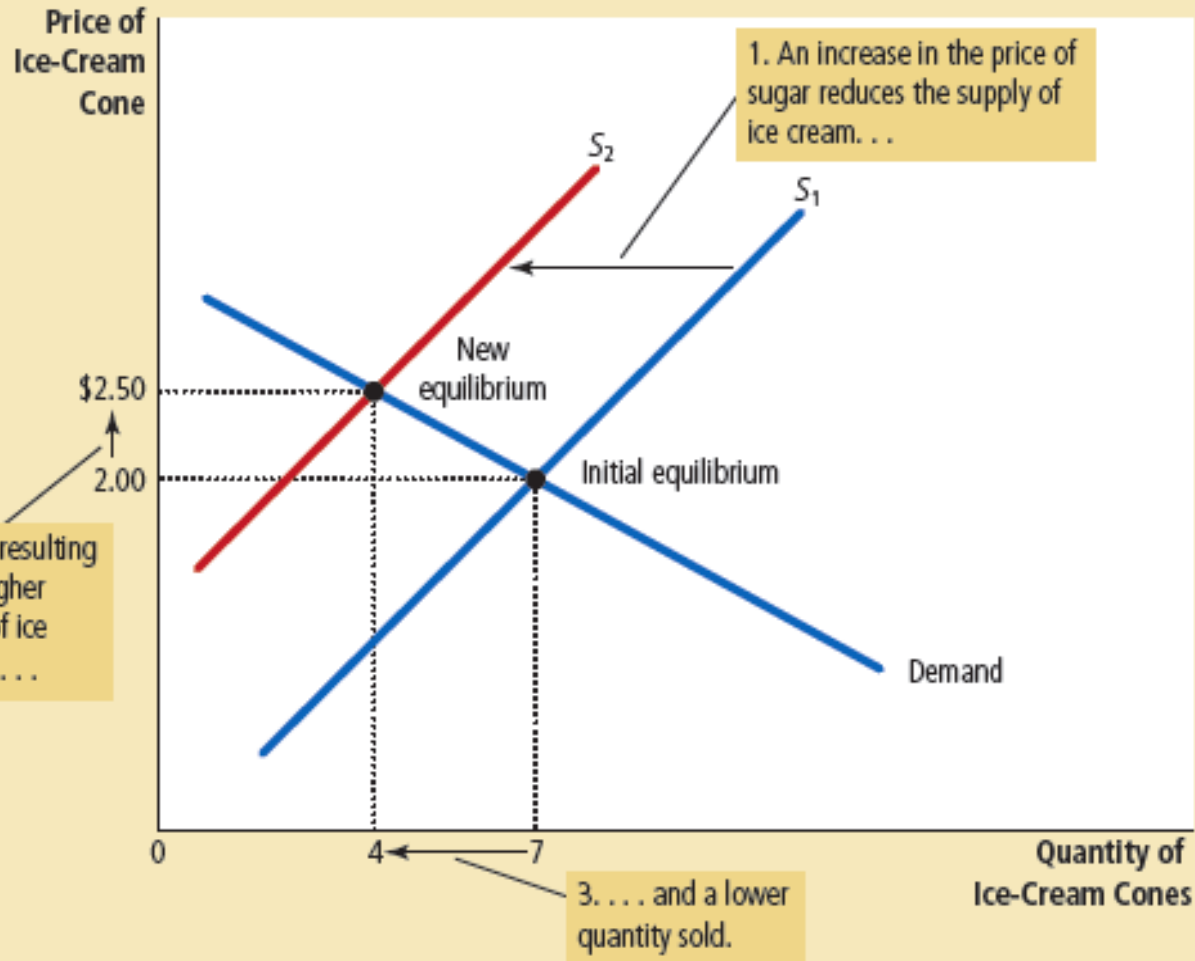
تغییرات در تعادل موجود در بازار

• جابجایی منحنی عرضه

- تکنولوژی
- قیمت نهاده‌های تولید
- انتظارات
- تعداد تولیدکننده‌ها

• اثر کشش‌ها

سوال: اگر تولیدکننده‌ها یکسان نباشند چه می‌شود؟
Marginal and Infra-marginal firms

تمرین: تحلیل رفتارها در بازار رقابتی

- What happens to the pizza market if:
 - Income goes up?
 - Factor prices go up?
 - One more producer is in the market?
 - Population goes up?
 - Wages go up?
 - Price of hamburger goes up?
 - Meat prices go up?
 - Economy goes to recession?
 - All Prices go up due to inflation?
 - ...

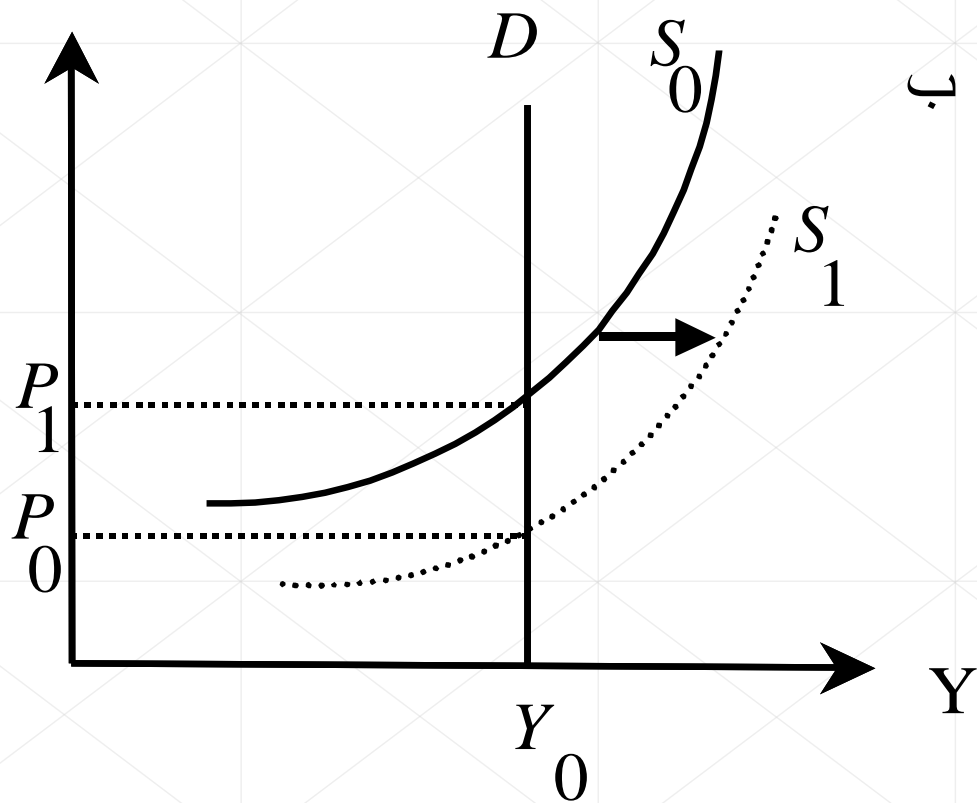
تمرین: تحلیل رفتارها در بازار رقابتی

- Example: Car market
 - Market Demand for cars: $Y^d = 500 - 3p$
 - Market Supply for cars: $Y^s = 300 + 5p$
- What happens if people gets richer?
- What happens if exchange rates go up?
- What happens if taxi prices go up?
- What happens if there is one more car maker?

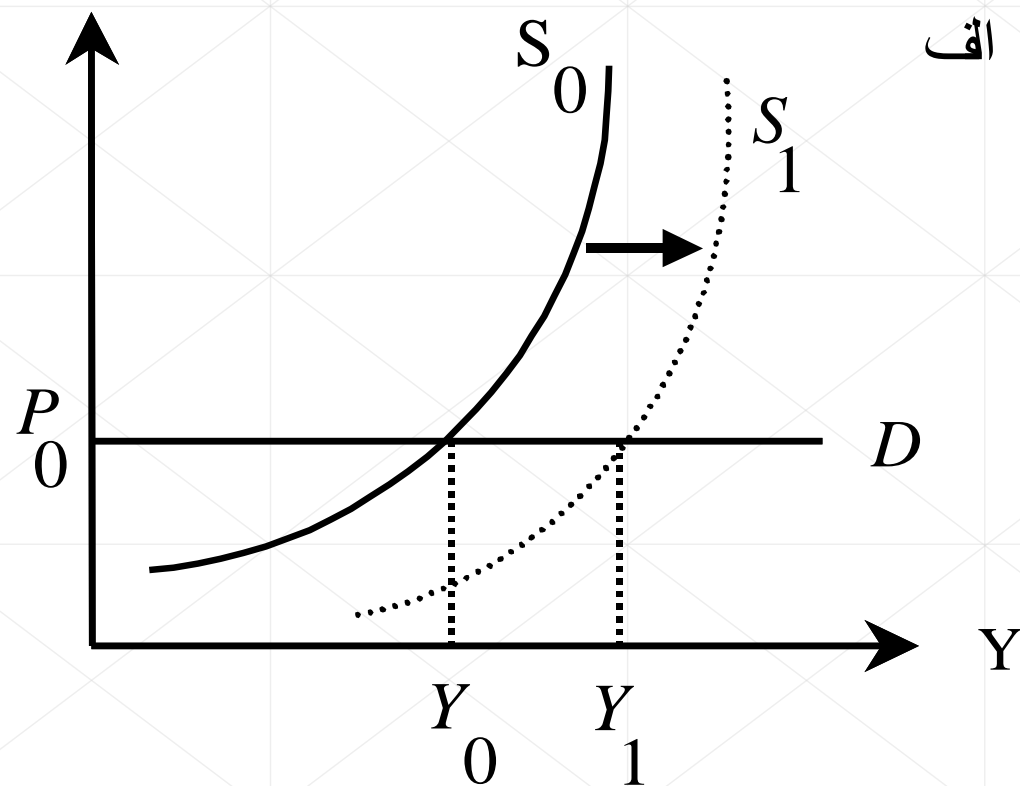
تمرین: تحلیل رفتارها در بازار رقابتی (کوتاه مدت و بلندمدت)

- Example: Milk market
 - Market Demand for Milk: $Y^d = \frac{80}{\sqrt{p}}$
 - Milk Producers cost function: $C(y) = 10 + y^2$
 - There are 20 milk producers.
- What is the **entry price**?
- What is the **equilibrium price**?
- What is the **long-run equilibrium price**?
- How many producers will exist in the long run?

تحلیل رفتارها در بازار رقابتی: کشش عرضه و تقاضا

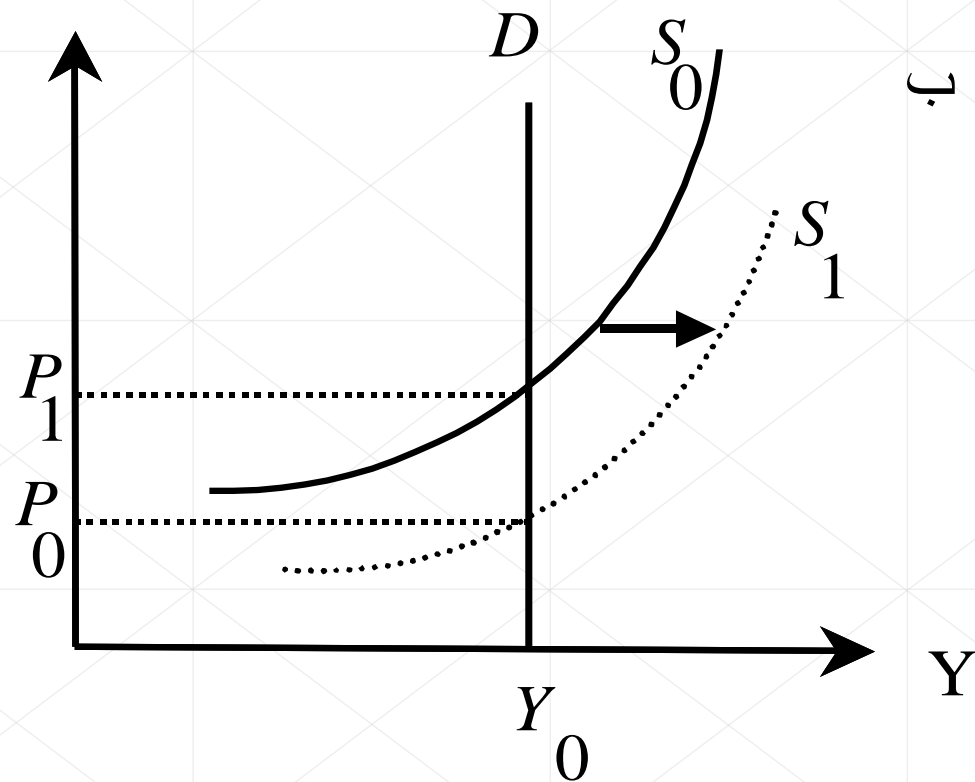

ب: با شیب بینهایت برای منحنی تقاضا (تقاضای عمودی، کشش صفر)، حداکثر تغییر در قیمت مشاهده می‌شود. ← **تقاضا کالا کاملا بی کشش است.**

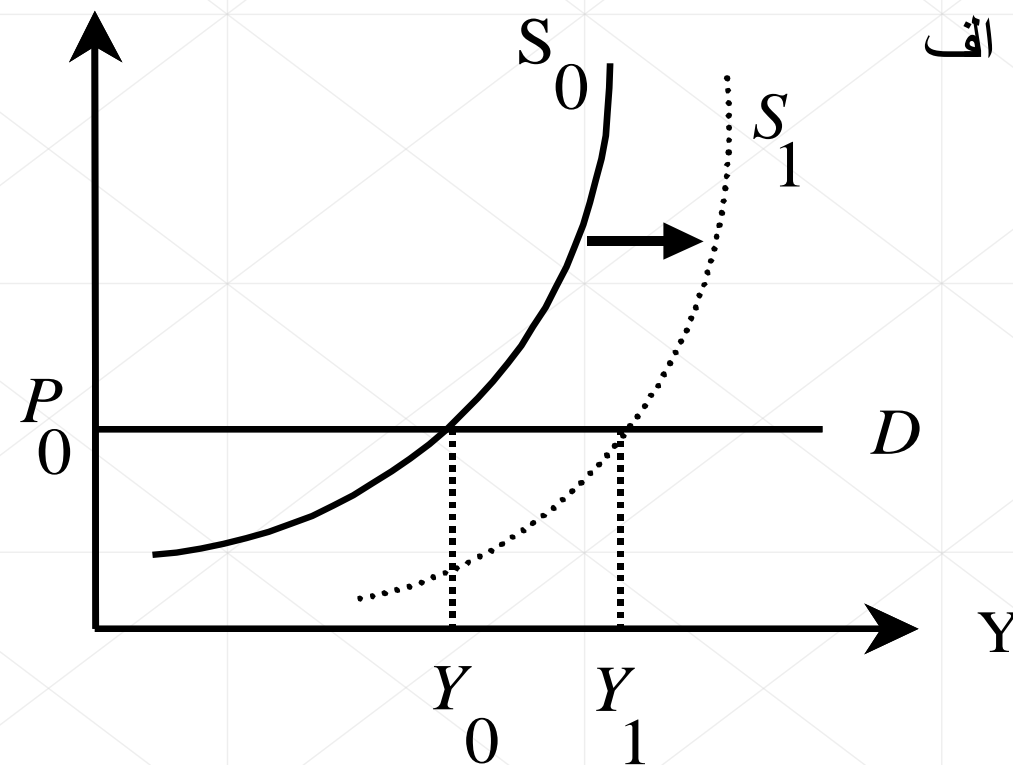

الف: اگر شیب منحنی تقاضا صفر باشد (تقاضای افقی، کشش بی‌نهایت)، قیمت تعادلی در اثر تغییر عرضه تغییر نمی‌کند. ← **تقاضای کالا کاملا با کشش است.**

تحلیل رفتارها در بازار رقابتی: کشش عرضه و تقاضا

ب: با شیب بینهایت برای منحنی تقاضا (تقاضای عمودی، کشش صفر)، حداکثر تغییر در قیمت مشاهده می‌شود. ← **تقاضا کالا کاملاً بی‌کشش است.**

الف: اگر شیب منحنی تقاضا صفر باشد (تقاضای افقی، کشش بی‌نهایت)، قیمت تعادلی در اثر تغییر عرضه تغییر نمی‌کند. ← **تقاضای کالا کاملاً با کشش است.**

Quiz:

1. Which is the best explanation of equilibrium price?

- The price at which supply equals demand
- The price set by government regulations
- The price at which most sellers will sell
- The price at which most buyers will buy

2. If the market is at equilibrium, what happens to supply and demand?

- Nothing unless something happens
- Price will change
- Demand will change
- Supply will change

منابع

- اسلایدهای کتاب مبانی اقتصاد منکیو
- اسلاید های درس مبانی اقتصاد دکتر نیلی
- اسلایدهای درس مبانی اقتصاد دکتر وصال